

Голас Радзімы

№ 14 (1844)
5 красавіка 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

У лесе разыгралася трагедыя. На аленіху напалі драпежнікі. Аслабленая цяжкай зімой яна не змагла абараніцца. А недзе ў лясной глушы засталася бездапаможнае аленяня. Цяпер мы толькі можам уявіць, што сталася б з ім, каб не людзі. Дзякуючы клопамат работнікаў паляўнічай гаспадаркі «Ружанская пушча», што на Брэстчыне, аленяня вырасла і стала лясным прыгажунюм.

НА ЗДЫМКУ: работнік паляўнічай гаспадаркі Пётр ГРЫК з аленянем. [Матэрыял, прысвечаны праблемам аховы прыроды змешчаны на 2-3-й стар.].

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

ДЭЛЕГАЦЫІ МУНІЦЫПАЛІТЭТА Г. АСІЗІ І ПРАДСТАЎНІКОЎ ОРДЭНА ФРАНЦЫСКАНЦАЎ

З вялікай увагай азнаёміўся з вашым пасланнем, у якім выказваецца жывая, шчырая трывога за лёс міру, за мірную будучыню ўсяго чалавецтва.

Савецкі і італьянскі народы, працоўных, людзей добрай волі ўсіх краін аб'ядноўвае адно імкненне—прадхіліць пагрозу новай вайны, выратаваць чалавецтва ад тэрмаядзернай катастрофы, захаваць і развіць сучасную цывілізацыю, ператварыць яе, як вы справядліва адзначаеце ў сваім пасланні, у цывілізацыю міру.

У Савецкім Саюзе ведаюць аб дзейнасці антываеннага руху ў Італіі, аб актыўным удзеле ў ім прадстаўнікоў розных грамадскіх і палітычных колаў, у тым ліку прадстаўнікоў каталіцкіх арганізацый, працоўных-католікаў. У камуністаў і католікаў, як вядома,—розныя філасофскія погляды. Аднак гэта не перашкаджае нам сумесна змагацца за мір, калі свету пагражае сур'ёзная небяспека.

Пагроза ядзернай вайны сапраўды ўзрастае ў выніку пачатага размяшчэння ў Еўропе новых амерыканскіх ракет, рэзкай актывізацыі сіл імперыялізму, які адкрыта імкнецца да ваенна-стратэгічнай перавагі над СССР, да сусветнага панавання.

Небяспеку цяперашняга ходу падзей, які пагражае самому існаванню чалавецтва, разумеюць сёння ўсё больш людзей на зямлі. І не толькі яе разумеюць, але і стараюцца актыўна процістаяць ёй. У гэтым праяўляецца натуральнае і для кожнага чалавека, і для кожнага народа пачуццё самазахавання. Сёння яно ўвасабляецца ў канкрэтныя справы—ва ўнушальны рух пратэсту, у якім удзельнічаюць мільёны людзей. Яны выступаюць супраць безразважных, блізарукіх дзеянняў тых палітыкаў, якія не разумеюць або не хочуць зразумець, наколькі злачынная іх стаўка на бескантрольнае і няспыннае нарошчванне сродкаў знішчэння людзей.

І гэта ўнушае надзею на тое, што цяперашняе становішча ў свеце можа быць выпраўлена. Выпраўлена сумеснымі, аб'яднанымі намаганнямі дзяржаўных улад і грамадзян—незалежна ад іх палітычных, рэлігійных і філасофскіх поглядаў, сацыяльнага становішча або партыйнай прыналежнасці. Няма вышэй мэты, чым захаваць род чалавечы. Няма больш важнай задачы, чым працаваць дзеля таго, каб мары аб трывалым міры, аб дабрабыце і працавітні людзей не заставаліся толькі цудоўнай утопіяй.

Шлях да гэтага нялёгка, але відавочны—адмовіцца ад канфрантацыі і цвёрда стаць на дарогу разрадкі, супрацоўніцтва, мірнага суіснавання, пачаць радыкальнае скарачэнне ўзбраенняў на прынцыпах роўнасці і аднолькавай бяспекі.

Як раней, так і сёння, мы лічым, што ні адна магчымасць, ні адзін шанц не павінны быць упушчаны для вяртання на шлях перагавораў. Усё больш значную ролю ў гэтым закляканы адыгрываць народы еўрапейскіх краін, шырокія колы грамадскасці.

Карыстаючыся магчымасцю, прашу вас перадаць італьянскаму народу, што Савецкі Саюз будзе і ў далейшым праводзіць курс на мір, разрадку і дружбу паміж народамі, будзе актыўна змагацца за спыненне гонкі ўзбраенняў, перш за ўсё—ядзерных.

Жадаю паспехаў усім удзельнікам італьянскага антываеннага руху, яго розным кампанентам, у іх дзейнасці за прадхіленне ядзернай пагрозы, за вызваленне Еўропы і ўсёй нашай планеты ад хмар ядзернай небяспекі.

К. ЧАРНЕНКА

ПРЫРОДА ПРОСІЦЬ ДАПАМОГІ. ЯК АДКЛІКАЕМСЯ МЫ?

ЧАЛАВЕК НЕ ПАКРЫЎДЗІЦЬ

Чалавек і жывёльны свет. Чалавек і акаляючае яго асяроддзе. Чалавек і прырода. Бадай, няма цяпер такой краіны ў свеце, дзе б не абмяркоўвалася гэта вострая праблема.

Нядаўна ў Мінску адбыўся I Міжнародны кангрэс ЮНЕСКО па біясферных запаведніках. У ім прынялі ўдзел вучоныя з 48 краін усіх кантынентаў. На гэтым форуме ішла сур'ёзная размова аб задачах у галіне аховы прыроды і планах сумесных навуковых даследаванняў. Тут вялікую цікавасць ва ўдзельніках кангрэса выклікалі выступленні лётчыка-касманauta СССР В. Лебедзева і прафесара Б. Вінаградава з Інстытута эвалюцыйнай марфалогіі і экалогіі жывёл АН БССР. Яны казалі, што ў нашай краіне праводзіцца даўгачасны комплексны эксперымент—аэракасмiчнае фатаграфаванне запаведнікаў Савецкага Саюза. Эксперыментам прадугледжваецца «пераніс» жывёльнага свету, складанне падрабязных карт лясоў, глебы, вадаёмаў. Фатаграфаванне праводзіцца не за адзін, а за некалькі касмічных палётаў, што дае магчымасць прасачыць усе змены, якія адбываюцца ў запаведніках.

Перавага савецкага эксперыменту вялікая. Дыстанцыйныя вымярэнні без умяшання чалавека не парушаюць запаведнага рэжыму.

Чаму менавіта ў Савецкім Саюзе праходзіў сімпозіум?

Ужо з першых гадоў існавання СССР клопаты аб прыродзе і яе рэсурсах былі ўзяты пад ахову дзяржавы. Гэта было зацверджана Канстытуцыяй краіны, а таксама, пасля ўтварэння рэспублік,—зацверджана Канстытуцыямі саюзных рэспублік.

Тым самым быў пастаўлены заслон нерацыянальнаму выкарыстанню прыродных рэсурсаў, жывёльнага і расліннага свету. Дзяржава, напрыклад, распарадала канкрэтныя мерапрыемствы па ахове Каспійскага мора, басейнаў рэк Волгі і Урала, Балтыйскага і Чорнага мораў, возера Байкал. Аб апошнім належаць сказаць асабліва.

Гэту жамчужыну свету насяляюць звыш 2 600 відаў жывёльных і раслінных арганізмаў. З іх 85 працэнтаў—эндэмікі, нідзе больш не сустракаюцца.

На Байкале вядуць цяпер даследаванні нашы і замежныя вучоныя. Мэта іх—як захаваць гэта багацце для нашчадкаў. Скрупулёзна вучаюцца пытанні ўплыву на возера і яго жывёльны і раслінны свет будаўніцтва гідрэлектрастанцый на бліжэйшых рэках, Байкала-Амурскай чыгуначнай магістралі і іншага ўмяшання чалавека ў прыроду. Прычым, трацяцца на даследаванні вялікія грошы. Скажам, за гады дзесятай пяцігодкі на прыродаахоўныя мерапрыемствы дзяржава выдаткавала 11 мільярд рублёў. Не меншая сума прадугледжана і на адзінаццатую пяцігодку. У Савецкім Саюзе створаны дзесяткі вышэйшых навуковых устаноў, якія займаюцца пытаннямі аховы прыроды.

У Беларусі толькі за 1976—1980 гады на ахову навакольнага асяроддзя расходавана амаль 300 мільянаў рублёў.

Жывёла ці расліна, калі яна знікла, ніколі потым не з'явіцца. Ахоўныя мерапрыемствы, прынятыя нашай дзяржавай, дазваляць «выкрасліць» з Чырвонай кнігі не адзін від раслін і жывёл.

Асабліва ўвага вучоных з першых гадоў існавання Савецкай дзяржавы была прыцягнута да Беларусі. Чаму? Па-пер-

шае, тут вельмі многа лясоў, па-другое, значная частка рэспублікі забалочаная, яе трэба асушыць, і, па-трэцяе, былі адкрыты багатыя карыснымі выкапнямі радовішчы (торф, нафта, мінеральныя ўгнаенні і іншыя). Таму востра стаяла пытанне, які ўплыў акажа меліярацыя, здабыча карысных выкапняў на раслінны і жывёльны свет. Вучоным удалося своечасова прадбачыць, што пры меліярацыі, скажам, прыйдзеца «перасяліць» жывёл у Бярэзінскі ці Белавежскі запаведнікі. Не абышлося і без хібаў, якія давалася выпраўляць у працэсе даследаў і работы.

Напрыклад, больш дзесяці гадоў таму назад пры меліярацыйных работах адна з прыгажэйшых рэк беларускага Палесся Лань ператварылася ў канал. З-за гэтага павялічылася цяжэнне, рэчышча ракі заняло пяском. Зніклі некаторыя віды каштоўных рыб, пачалі ўтварацца заторы, што прыводзіла да заталення сельскагаспадарчых угоддзяў і цэлых населеных пунктаў.

Сёння стаіць задача меліяраваць 2,2 мільёна гектараў балот на Палессі. Такое ўмяшанне ў прыроду, як падкрэсліў некалі першы намеснік начальніка Галоўпалессеводабуды Яўген Разнічэнка, не пройдзе бязбольна. Адбываецца некаторае перамеркаванне відаў жывёл, але можна ўпэўнена сказаць, што агульная маса іх не зменшыцца, а, бадай, наадварот. На чым грунтуецца такая выснова?

На канкрэтных фактах. Адначасова з меліярацыйнай стварэння вадасховішчы і рыбных гаспадаркі, высаджаюцца лясы (на меліяраваных землях Палесся іх будзе пасаджана 150 тысяч гектараў), што спрыяе росту колькасці жывёл і раслін.

Ці ж даўно, скажам, мы радаваліся, што ў Белавежскай пушчы за пэўны перыяд павялічылася колькасць зубраў на нейкіх пяць-дзесяць асобін. Цяпер жа рэспубліка гэтыя галоўныя пітомнікі гэтых рэдкіх жывёл, рассылае іх па ўсёй краіне. І не толькі зубраў. Да 1980 года з Белавежскай пушчы было вывезена каля 800 аленяў.

Беларускія запаведнікі сталі эталонам утрымання і развядзення дзікіх жывёл.

У час I міжнароднага кангрэса ЮНЕСКО ў Мінску вучоныя наведальі Бярэзінскі дзяржаўны біясферны запаведнік. Пасля гэтага яны аднадушна заявілі: «Мы змаглі ўжо сёння заглянуць у будучыню, пераняць вопыт арганізацыі біясферных запаведнікаў і правядзення ў іх навуковых даследаванняў, наведальшы Бярэзінскі запаведнік. Ён не толькі адпавядае жорсткім нормам, якія прад'яўляюцца праграмай ЮНЕСКО «МАБ», але і з'яўляецца своеасаблівым эталонам, тым ідэалам, да якога трэба імкнуцца».

На тэрыторыі Беларусі шмат запаведнікаў і заказнікаў, якія займаюць унушальную плошчу. Але і яны цяпер становяцца цеснымі для дзікай жывёлы. У друку сталі звычайнымі лананічныя паведамленні, што алені ці выдры, ласі ці глушцы самастойна памяншалі месца жыцця. «Навасельцы», як правіла, бяруцца пад ахову мясцовымі ўладамі.

Вялікая колькасць баброў рассялілася па берагах рэчкі

падзеі • людзі • факты

АЙЧЫННАЯ МАРКА

2 000 000 ТРАКТАРОЎ

Двухмільённая машына маркі «Беларусь» сышла з канвеера Мінскага трактарнага завода. Ва ўрачыстай абстаноўцы юбілейны трактар быў перададзены перадавому механізатару-бульбаводу І. Сініцкаму з саўгаса «Загальскі» Любанскага раёна.

Мінскі трактарны завод—буйнейшае ў галіне прадпрыемства. Кожныя тры з паловай минуты з яго канвеера сыходзіць трактар. Машыны маркі «Беларусь» працуюць сёння на палях больш чым 70 зарубежных краін. Па сваіх эксплуатацыйных якасцях яны ўваходзяць у пяцёрку лепшых сусветных узораў.

Пра аўтарытэт беларускай машыны сведчыць і той факт, што на міжнародных выстаўках і кірмах мадэль МТЗ-80 узнагароджана 15 залатымі медалямі. Трактар трымаў у свой час экзамен на міжнародным палігоне універсітэта ў штаце Нябраска ў ЗША. На розных рэжымах, амаль суткі без перапынку, працаваў рухавік. Затым яго правярылі на сілу цягі. На трываласць зборкі. Восемь дзён працягваліся гэты «марафон». Нават калі тэмпература паветра ў ценю паднялася да 40 градусаў, выпрабаванняў не адмянілі. І іх вытрымаў пасланец з Беларусі, атрымаў сертыфікат высокай якасці і надзейнасці.

НА ЗДЫМКУ: двухмільённы трактар падае зборачны канвеер.

ГОСЦІ 3-ЗА МЯЖЫ

РАЗАМ УМАЦОЎВАЦЬ МІР

У Мінску знаходзілася дэлегацыя Усекарэйскага нацыянальнага камітэта абароны міру з КНДР на чале з намеснікам старшыні гэтага камітэта О Мун Ханам, якая прыбыла ў СССР па запрашэнні Савецкага камітэта абароны міру.

Карэйскія госці былі прыняты ў выканоме Мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў, наведальі Дом-музей I з'езда РСДРП, азнаёміліся з экспазіцыяй Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, агледзелі выдатныя мясціны і новабудуўлі Мінска, пабывалі ў саўгасе «Новае Палессе».

Члены карэйскай дэлегацыі сустрэліся таксама з актывістамі Беларускага рэспубліканскага камітэта абароны міру, прынялі ўдзел у антываенным мітынгу. Выступаючы на ім, О Мун Хан сказаў, што амерыканскія імперыялісты разгарнулі небывалую гонку ўзбраенняў, якая паставіла чалавецтва перад рэальнай перспектывай ядзернай катастрофы. Ваенны трохвугольнік Вашынгтон—Токіо—Сеул пастаянна пагражае народу КНДР. У гэты небяспечны час, падкрэсліў кіраўнік дэлегацыі, асабліва важным з'яўляецца брацкі саюз савецкага і карэйскага народаў. Мы высока ацэньваем мірныя ініцыятывы Савецкага ўрада, накіраваныя на спыненне гонкі ўзбраенняў.

ПРАФСАЮЗНЫЯ

РАБОТНІКІ З ІТАЛІІ

На працягу некалькіх дзён у нашай рэспубліцы знаходзілася дэлегацыя Адзінай федэрацыі прафсаюзаў Італіі з вобласці Эміліі-Рамані. Яна прыбыла па запрашэнні Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў у адпаведнасці з пагадненнем аб супрацоўніцтве, заключаным у 1974 годзе.

Члены дэлегацыі былі прыняты ў Бельсаўпрофе. Яго старшыня М. Полазаў азнаёміў гасцей з арганізацыйнай структурай прафсаюзаў рэспублікі, расказаў пра іх шматбаковую дзейнасць.

Прафсаюзная дэлегацыя Эміліі-Рамані ўдзельнічала ў семінары, прысвечаным ролі працоўных калектываў у кіраванні вытворчасцю, наведальі аб'яднанне «Беларуськалій», Мінскі завод халадзільнікаў. Госці гутарылі з прафсаюзнымі работнікамі, кіраўнікамі і спецыялістамі гэтых прадпрыемстваў, агледзелі вытворчыя ўчасткі, культурна-бытавыя аб'екты, наведальі кватэры рабочых.

Для членаў нашай дэлегацыі было карысным знаёмства з дзейнасцю прафсаюзаў Беларусі, сказаў рэгіянальны сакратар Усеагульнай італьянскай канфедэрацыі працы Элера Маргані. Мы тут пераканаліся, як многа робяць савецкія прафсаюзы для паліпшэння ўмоў працы рабочых.

Каменка, непадалёку ля Капыля, — свежая публікацыя ў газеце «Советская Белоруссия». — Ціхая маляўнічая мясцовасць, багатае лазняку, якім харчуюцца зваркі, ствараюць добрыя ўмовы для іх размнажэння. Па рашэнню выканкома раённага Савета народных дэпутатаў гэты ўчастак аб'яўлены заказнікам.

У раёне ўзяты пад ахову дзесяць пасяленняў барсукоў, створаны батанічныя заказнікі раслін хвалаткі і валжанкі звычайнай, якія занесены ў Чырвоную кнігу і растуць на тэрыторыі Бабаўнянскага і Капыльскага лясніцтваў.

І што характэрна. Селяцца звары і птушкі паблізу чалавечага жылля. Ведаюць, што ніхто не пакрыўдзіць іх. Выбіраюць такія месцы, дзе раней нішто не магло водзіцца. Усім вядома, напрыклад, што ўздоўж ракі Свіслач размешчана нямаля прамысловыя прадпрыемстваў. Некалькі гадоў таму назад у ёй нельга было злавіць нават плотачку. А цяпер рыбакі ловяць і лясца, і нават судака, які вельмі «разбіраецца» ў вадзе.

У Законе аб ахове прыроды Беларускай ССР гаворыцца, што ні адна фабрыка ці завод не можа працаваць, калі не будуць пабудаваны на іх прыродаахоўныя ўстаноўкі. Гэта патрабаванне строга выконваецца. За апошнія два гады на прадпрыемствах БССР пабудавана і рэканструявана больш чым 1300 устаноў аховага характару. Нават самае невялікае парушэнне ўмоў аховы навакольнага асяроддзя не застаецца без увагі.

Нельга сёння ўявіць нашу жыццё без птушак, дзікіх жывёл. Яны прыносяць нам вялікае маральнае задавальненне. І не толькі маральнае. Рэзкае павелічэнне колькасці дзічкіны мае і харчовае значэнне.

Паспрабаваць стравы з дзічкіны ў Беларусі можна амаль у кожным горадзе. Але, на думку вучоных, тут скарыстаны далёка не ўсе магчымасці. Апошнім часам прыняты рашэнні аб будоўлі прамысловых штучных пітомнікаў — асабліва птушыных.

У адзінацатай пяцігодцы будуць пабудаваны дзве качыныя фермы, прадукцыйнасцю дзве тысячы птушак кожнай, і два фазанарыі — па дзiesię тысяч маладняку ў год. Ужо дзейнічае Буда-Кашалёўскі фазанарый, створана качыная ферма ў Мінскай вобласці і ў іншых месцах.

Прычым, вырошчваюцца птушкі (і дзікія жывёлы) для выпуску ў паляўнічыя ўгоддзі, і многія аматары змогуць атрымаць задавальненне ад палявання на іх.

Сёння дзікія жывёлы даюць не толькі смачнае і высокакаларыйнае мяса. Яны часам з'яўляюцца адзінай крыніцай атрымання розных лекавых прэпаратаў, якія нельга атрымаць штучным шляхам. Савецкі Саюз, напрыклад, — галоўны пастаўшчык на сусветны рынак медыкаментаў з пантаў, рагоў алена.

Ніколі так востра, як сёння, не стаяла пытанне аховы не толькі высокаарганізаваных млекакормячых, але і насякомых. З даўніх часоў, скажам, чалавек ахоўвае мурашак. Звычайна мы ведаем, што яны з'яўляюцца санітарамі лясоў. Але не толькі ў гэтым іх карысць. Мурашкі-лістарэзы выпрацоўваюць такое рэчыва, якое па сваіх уласцівасцях адпавядае вітаміну А. Прымяненне яе як болесуціцальнае, здольна расшыраць сасуды, мае іншыя ўласцівасці лякарстваў. У Беларусі кожны мурашнік на ўліку, абгароджаны, ахоўваецца людзьмі.

Многія віды насякомых занесены ў «Чырвоную кнігу».

Усе гэтыя мерапрыемствы садзейнічаюць зберажэнню для нашчадкаў такога вялікага дару як прырода. Няма нічога больш простага, як страціць яе. Зберагчы — вось галоўная задача сённяшняга пакалення. І гэтая задача ў Беларусі энергічна вырашаецца.

Яўген ТУРАЙКЕВІЧ.

МІНСКАЕ МЕТРО: ПРОБНЫ РЭЙС

ПАДЗЕМНЫЯ ПАЛАЦЫ БЕЛАРУСКАЙ СТАЛІЦЫ

Спачатку час да гэтай падзеі вымяралі гадамі, потым месяцамі, днямі. І вось ён, жаданы дзень: 24 сакавіка на трасе Мінскага метро адбыўся першы пробны рэйс.

Сярод прадстаўнікоў прэсы, якія былі сведкамі гэтай урачыстай падзеі, знаходзіўся і журналіст Уладзімір ПАЎЛОВІЧ.

Сёння больш чым у 50 гарадах 27 краін свету ёсць метрапалітэн. Самы кароткі з іх — Стамбульскі: 610 метраў і 2 станцыі, а самы доўгі — Нью-Йоркскі: 410 кіламетраў, 40 ліній і 490 станцый. Лепшае ў свеце метро, наводле адзінадушнай думкі, — Маскоўскае. Першая чарга яго працягласцю 11,6 кіламетра з 13 станцыямі была адкрыта ў маі 1935 года. Сёння сталічны метрапалітэн ураджае сваім архітэктурна-мастацкім аздабленнем і камфартабельнасцю.

Мінскі метрапалітэн — дзевяты па ліку ў нашай краіне пасля Маскоўскага, Ленінградскага, Кіеўскага, Тбіліскага, Бакінскага, Харкаўскага, Ташкенцкага і Ерэванскага. Праектаванне і будаўніцтва яго абумоўлена бурным развіццём беларускай сталіцы, ростам колькасці насельніцтва горада (да 2 мільянаў у 2000 годзе), неабходнасцю далейшага развіцця і ўдасканалення транспартнага абслугоўвання мінчан і гасцей. Яно вядзецца ў адпаведнасці з комплекснай схемай развіцця ўсіх відаў гарадскога пасажырскага транспарту.

3 мая 1977 года, калі была забіта першая паля на будучай станцыі «Парк Чэлюскінцаў», пачаўся этап будаўніцтва Мінскага метро.

Першы ўчастак першай лініі працягласцю 8,6 кіламетра праходзіць ад вуліцы Маскоўскай да Валгаградскай уздоўж галоўнай магістралі сталіцы — Ленінскага праспекта і звязана паўднёва-заходнюю частку горада з усходняй. Пры праектаванні і будаўніцтве яго была прадоўжана традыцыйная айчынная метрабудавання — разглядаць станцыі метро не толькі як інжынерныя збудаванні падземнай чыгункі, але і як творы архітэктуры, што ўвабляюць у сабе пэўную

ідэйна-мастацкую задуму.

На архітэктурна-мастацкае рашэнне станцый першай чаргі Мінскага метро быў аб'яўлены ўсесаюзны конкурс, вынікі якога шырока выкарыстоўваюцца. Праекціроўшчыкі і будаўнікі імкнуліся зрабіць станцыі не толькі зручнымі для пасажыраў, але і па-сучаснаму прыгожымі, мовай металу і каменя адлюстравуць у іх багацце грамадскае, вытворчае і культурнае жыццё Савецкай Беларусі, яе геральдыка мінулае і сённяшні дзень.

Характэрнай асаблівасцю станцый першага ўчастка Мінскага метро з'яўляецца тое, што яны размешчаны ці ў важным у горадабудаўнічых адносінах раёне, ці каля буйных транспартных вузлоў, славуных і памятных мясцін горада.

Сваё падарожжа мы пачалі са станцыі «Інстытут культуры». Сама назва вызначыла тэму яе архітэктурна-мастацкага афармлення: гісторыя і росквіт культуры Савецкай Беларусі. Увабленне гэтай тэмы запатрабавала ад праекціроўшчыкаў, архітэктараў і мастакоў выкарыстаць пры афармленні станцыі такія прыёмы і сродкі, якія стварылі б атмасферу ўрачыстасці і святчаснасці і поўнасцю выключылі адчуванне падземнасці збудавання.

Здаецца, прайшоў толькі міг — і вось мы ўжо на станцыі «Плошча Леніна». Цяжка пераацаніць яе ролю і значнасць. Адным сваім падземным вестыбюлем яна выходзіць да гарадскога падземнага пешаходнага пераходу каля пасажырскага чыгуначнага вакзала, другім, наземным вестыбюлем амаль прымыкае да галоўнай плошчы горада — плошчы Леніна, імя якой і названа станцыя. Ад гэтай плошчы бярэ свой пачатак Ленінскі праспект, яе архітэктурны ансамбль утвараюць Дом урада рэспублікі, будынік гарадскога Савета, Белдзяржуніверсітэта, медыцынскага і педагагічнага інстытутаў, галоўпаштамта, гасцініцы «Мінск», Дома кіно.

Такім чынам, станцыя звязвае важнейшыя транспартныя артэры і вузлы беларускай сталіцы. Яна уні-

кальная ў архітэктурна-мастацкіх адносінах. Чаргаванне на сценах вялікіх участкаў, аздобленых белым і чырвоным мармурам, падлога, выкананая квадратамі светла-шэрага, цёмна-шэрага, чорнага граніту, ствараюць уражанне строгага і сціпласці. Тут няма калон, лаканічныя формы жалезабетоннага скляпення пероннай залы. Прастата, цэльнасць і яснасць архітэктурнай задумкі — вось што вызначае гэтую станцыю.

Працягваем падарожжа па мінскай падземцы. На перасячэнні трас першай і будучай другой лініі метро (будуць яе пачалося), каля Цэнтральнай плошчы Мінска, размешчана станцыя «Настырніцкая». Гэта цэнтр горада. Пасажыры на некалькі хвілін выходзяць на перон, любуюцца аддзелкай станцыі. І зноў — у дарогу. Праўда, хуткасць пезда не вельмі высокая — рэйс жа пробны...

Блакiтны экспрэс праходзіць пад ракой Свіслач, і вось мы на станцыі «Плошча Перамогі». Наступны прыпынак — «Плошча Якуба Коласа».

Сваім афармленнем гэтая станцыя нібыта працягвае ствараюць на плошчы кампазіцыйны помнік народнаму пэту Беларусі Я. Коласу. Архітэктурна-мастацкае вырашэнне пероннай залы заснавана на асацыяцыі інтэр'ера падземнай прасторы з абліччам беларускага народнага жылля мінулых стагоддзяў. Гэтая тэма — і ў трактоўцы форм калон залы, і ў матэрыяле аздаблення — кераміцы, якая так шырока і часта выкарыстоўваецца ў інтэр'еры сельскага жыллага дома ў Беларусі. Вобразнае вырашэнне станцыі добра дапаўняюць асобныя дэталі інтэр'ера — мастацкія пано над уваходамі ў перонную залу з боку вестыбюляў, надпісы на сценах і г. д. Своеасаблівае сістэма асвятлення ўзмацняе асацыяцыю з жылём памяшканнем, стварае адчуванне ўтульнасці сельскага дома...

Мільгаюць назвы станцый — «Акадэмія навук», «Парк Чэлюскінцаў».

Праходзіць мінута, і мы прыбываем на апошнюю стан-

цыю — «Маскоўская». Больш за дзве гадзіны цягнулася наша падарожжа па Мінскай падземцы. Былі доўгія прыпынкі на станцыях, экскурсіі. У звычайных жа ўмовах гэтыя восем з лішка кіламетраў блакітны экспрэс будзе праходзіць за 11,5 хвілін. Параўнаем: тралейбус пакрывае гэтую адлегласць за 35 мінут. Так што выйгрыш для пасажыраў даволі значны.

Таму, зразумела, доля метро ў гарадскім транспарце ўвесь час будзе ўзрастаць. Ужо цяпер вядзецца будаўніцтва другога ўчастка першай лініі ад станцыі «Маскоўская» да жыллага масіва «Усход» працягласцю 1,62 кіламетра. Метро будзе прадоўжана да канца Ленінскага праспекта. Гэта дазволіць звязаць мікрараёны Усход, Зялёны Луг, Акадэмагародок з цэнтрам горада, вакзалам і праз будучую другую лінію — з прамысловай зонай горада — Партызанскім і Заводскім раёнамі.

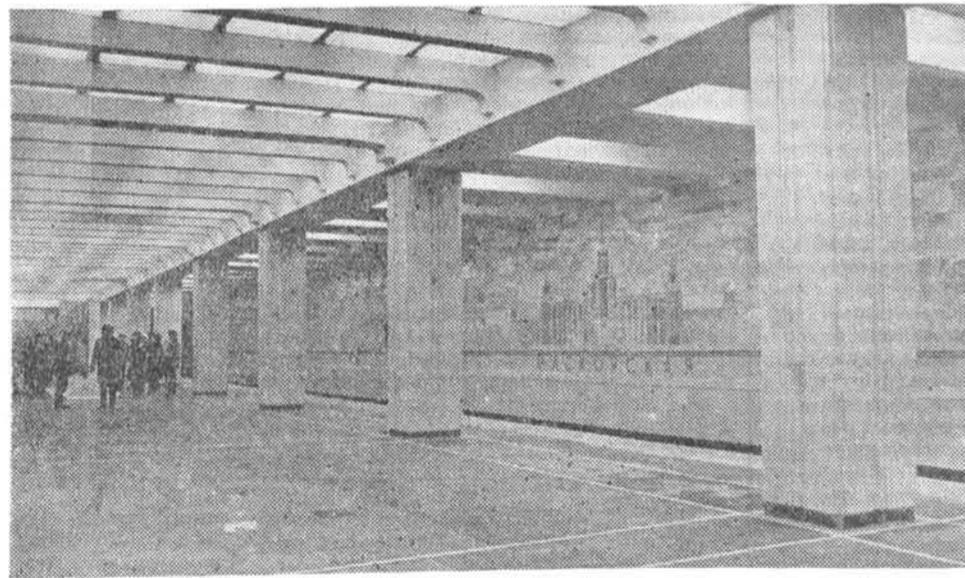
Другая лінія метрапалітэна (13,3 кіламетра) дазволіць звязаць цэнтр горада з буйнымі жылымі масівамі заходняй часткі Мінска і паўднёва-ўсходняй прамысловай зонай. Яна працягнецца ад праспекта Пушкіна да аўтазавода. Тут будзе пабудавана дзясць станцый.

Мяркуюцца таксама пабудаваны ў Мінску трэція і чацвёртая лініі метрапалітэна (15,5 кіламетра). Яна злучыць Случкую шашу з мікрараёнам Зялёны Луг-3. У перспектыве агульна працягласць ліній Мінскага метрапалітэна складзе 50 кіламетраў, перавозіць гарадская падземка зможа да двух мільянаў пасажыраў у суткі з інтэрвалам руху паяздоў у гадзіны «пiк» дзве з паловай мінуты.

3 ліпеня, у 40-ю гадавіну вызвалення Савецкай Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, пачнецца рэгулярны рух электрапаяздоў на першай лініі Мінскага метрапалітэна.

НА ЗДЫМКАХ: станцыя «Маскоўская»; пробны поезд вядуць машыніст Я. ТРАЦЯК і інструктар-машыніст А. КРАЎЦОЎ.

Фота П. КАСТРАМЫ.

ЗАМЕСТ 40 ТОКАРАЎ-АПЕРАТАР

Тэхналагічная лінія, якая запусчана нядаўна ў адным з новых цэхаў Мінскага завода аўтаматных ліній, ураджае нават саміх яе стваральнікаў. Гэта цэлы металапрацоўчы комплекс для дробнасэрыйнай вытворчасці. Станкабудаўнікі называюць гэту лінію ўніверсальнай: на ёй можна апрацаваць любую дэталю.

Раней лічылася, што такое немагчыма. Стваралі лініі толькі

для масавага ці буйнасэрыйнага вырабу дэталей, а пры праходзе на выпуск іншай прадукцыі патрабавалася іх пераналадка. На гэта ішло шмат часу. Уласна кажучы, назва «лінія» нават не падыходзіць да гэтага аўтаматызаванага ўчастка. Раней на яе месцы стаяла 20 станкоў. Тут працавалі ў дзве змены 40 чалавек, акрамя наладчыкаў. Цяпер толькі чатыры станкі — апрацоўваючыя цэн-

тры з аўтаматнай зменай інструменту. Яны звязаны паміж сабой транспартнай сістэмай, у якой работу «перасунь, падай, забяры» выконваюць маніпулятары.

— Назвалі мы комплекс «гібкая вытворчая сістэма», — расказвае вядучы канструктар Л. Вігдаровіч. — Уся яна і кожны яе вузел з дапамогай электронікі «прыстасоўваюцца» да

дэталі, незалежна ад яе памераў і канфігурацыі. Прыблізна так, як пальцы чалавечай рукі ўтрымліваюць і маленькую іголку, і даволі вялікі прадмет. Гібкасць і заключаецца ў тым, што станкі самі падбіраюць інструмент і апрацоўваюць дэталю па зададзенай праграме. Прычым з вялікай дакладнасцю.

В. ШАНЬКОЎ.

пішучь землякі

ХАЦЕЛАСЯ Б, АЛЕ...

Перш за ўсё ад шчырага сэрца хачу падзякаваць вам за газету «Голас Радзімы», якая вольна многа гадоў застаецца для мяне адзінай крыніцай інфармацыі пра тое, што адбываецца ў роднай Беларусі. Зусім маладым хлопцам я пікнуў Радзіму і з таго часу так і не змог хоць бы раз наведаць яе. Тут, у Аргенціне, прайшла мая маладосць, тут ужо ўсё больш прыкметна падкрэслена старасць. Здароўе псуецца, але сэрца не старэе і не страчвае надзеі на лепшую будучыню. Для мяне гэта значыць — убачыць сваю Радзіму і родных, якія запрашаюць мяне ў кожным пісьме.

Калі прыехаў у Аргенціну, давялося памучыцца. Цяжка чалавеку ў чужой краіне без ведання мовы, без грошай, без родных. Трапіў на работу да памешчыка. Праца ад ночы да ночы за мізэрную плату. Але і яна сезонная, восенню разлічваюць — і ідзі жабраваць. Гэтая праблема беспрацоўя існуе і сёння. Трэба было змагацца з капіталам за свае правы, і я ўступіў у Аргенцінскую кампартыю. За гэта арыштавалі, хацелі дэпартаваць. Але ўспыхнула вайна, і мне ўдалося ўладкавацца на працу ў Англіійскую паражодную кампанію, адкуль і выйшаў на пенсію. Доўга збіраў грошы, каб з'ездзіць на Радзіму. І вось, здавалася б, усё гатова. Але пачалася вайна за Мальвінскія астравы, а разам з ёй і інфляцыя, якая ператварыла мае зберажэнні ў нішто. Прапала мая пездка, няхай не скардзіцца на мяне родныя. Эканамічнае становішча ў гэтай краіне цяпер вельмі цяжкае, вялікая замежная запазычанасць, беспрацоўе. Калі будзе паліпшэнне, ніхто не ведае. Але нас таксама трывожыць і становішча ў свеце. Яшчэ жывуць ідэі гітлерызму, ёсць яшчэ такія, хто марыць аб рэваншы над нашай Радзімай. Таму хачу пажадаць усім савецкім людзям міру і шчасця. Ваша палітыка вядзе да міру, і яна павінна перамагчы.

Антон МІШЧУК.

Аргенціна.

Гэтыя сімпатычныя дзеці — Іван, Таня і Эва — унукі нашых зямлячак з Антверпенскага аддзела Саюза савецкіх грамадзян у Бельгіі. Абранутыя ў рускія нацыянальныя касцюмы, яны разам з Дзедам Марозам адкрывалі вясёлае навагодняе свята, якое арганізавалі для іх бабулі і мамы.

Нашы суайчынніцы ў сваіх пісьмах расказваюць, што не толькі самі абавязкова адзначаюць усе савецкія свята, знамянальныя даты, але і наладжваюць вечары для малышоў. Прывіць любоў дзецям і ўнукам да той краіны, дзе яны самі нарадзіліся і выраслі, савецкія жанчыны, што жывуць у Бельгіі, лічаць сваім свяшчэнным абавязкам.

Расказваючы пра навагодняе свята, на якім прысутнічала больш за 50 дзяцей, нашы суайчынніцы пісалі, як старанна рыхтавалі да яго, прадумвалі афармленне залы. На сценах віселі плакаты, што заклікалі да міру і дружбы, было многа фатаграфій, якія расказваюць пра жыццё ў Савецкім Саюзе. Нелья Францава некалькі гадоў назад суправаджала групу бельгійскіх хлопчыкаў і дзяўчынак на адпачынак у Беларусь.

Яна прынесла фатаграфіі, зробленыя ў піянерскім лагерах пад Мінскам, дзе ўжо многа гадоў запар адпачываюць дзеці з-за мяжы, у тым ліку і з Бельгіі. Вядома, усім хлопчыкам і дзяўчынкам было цікава ўбачыць, як праводзяць летнія канікулы іх ровеснікі ў Савецкім Саюзе, дзе, магчыма, пабываюць і некаторыя з іх.

Пры Антверпенскім аддзеле працуе руская школа, якая, як пішучь нашы зямлячкі, карыстаецца ўсё большай і большай папулярнасцю. Узрост вучняў ад 6 да 13 гадоў. Займаюцца з імі рускія жанчыны. Ёсць сярод іх і тыя, хто ў верасні мінулага года прыязджаў у Мінск на курсы, слухаў лекцыі па рускай мове, гісторыі, культуры нашага народа.

«Мы ў класе павесілі вялікую геаграфічную карту Савецкага Саюза, — чытаем у пісьме з Антверпена. — Дзяцей папрасілі, каб яны прынеслі фатаграфіі сваіх бабуль. Кожную фатаграфію прыклеім на тое месца на карце, дзе знаходзіцца горад, адкуль родам бабуля. На працягу года пастараемся расказаць пра кожны горад і ўвогуле будзем знаёміць дзяцей з жыццём на Радзіме іх продкаў».

ПАДАРОЖЖА ў КАЗКУ

Так я ацаніў у пісьме свайму англійскаму сябру пездку ў Мінск на курсы па гісторыі і культуры Беларусі, па беларускай і рускай мовах.

«Так, адпісаў ён мне, ты гэта называеш казкай, але, дзякуючы Кастрычніку, гэта вельмі рэальная сапраўднасць».

Семинары былі арганізаваны Міністэрствам культуры БССР і Беларускамі таварыствам «Радзіма». Праходзілі яны ў верасні мінулага года.

З маімі калегамі па вучобе пазнаёміўся я па дарозе на лекцыі ў аўтобусе, які, дарэчы, прызначаўся выключна для нашага карыстання. Наша «сямейка» — гэта дванаццаць чалавек з Англіі, Аўстрыі, Бельгіі, Злучаных Штатаў Амерыкі і Італіі. Мясце і зараз здзіўляе, як хутка мы пасябравалі. Сустрэў я тых людзей першы раз. Ніколі раней не бачыў, але ўражанне было такое, як быццам ведаў іх доўгі час.

Заняткі праходзілі ў Рэспубліканскім інстытуце павышэння кваліфікацыі работнікаў культуры з дзевяці раіцы да першай гадыны. Нам чыталі лекцыі па розных галінах культуры, пачынаючы ад архітэктуры і канчаючы фатаграфіяй. Даволі многа ўвагі ўдзялялася метадцы выкладання мовы. Між іншым, даведаўся я, што

руская мова не з'яўляецца адзінай дзяржаўнай мовай у Савецкім Саюзе.

Пасля заняткаў мы вярталіся на абед у атэль «Планета». У ім мы жылі сапраўды, як «пань», мелі ўсе выгоды.

Пасля абеду мы адпраўляліся на экскурсіі. Гэта было наведванне музеяў, гістарычных мясцін ці якіх-небудзь устаноў. Мы з'ездзілі ў Вязінку — на радзіму нашага вялікага песняра Янкі Купалы. Ніколі не забуду той экскурсіі. Там запаведнік. Абсалютная цішыня, толькі чутны птушыныя галасы і журчанне крыніцы. Усё гэта наводзіць на думку аб добрым гаспадары, бацьку. Ці не адсюль і гэтымалогія слова «бацькаўшчына»?

Пасля вячэры мы ехалі ў драматычны тэатр, оперу, кіно ці на канцэрт. Былі сустрэчы са славутымі людзьмі. Напрыклад, пазнаёміўся з мастаком Савіцкім і пісьменнікам Шамякіным.

Ды, як гаворыцца, усяму добраму прыходзіць канец. Падышоў канец і нашым курсам. Дырэктар інстытута Фёдар Жыгалаў уручыў нам пасведчанні, пабылі мы на развітальным абедзе і пачалі раз'язджацца.

Паехаў я спачатку да радні, якая жыве на захадзе Беларусі. І тут казка працяг-

валася і рабілася штораз прыгажэйшай. Ведаў я, што ў Беларусі многа лясоў, але вось праізджаць праз іх — гэта іншая справа.

Пасажыры ў аўтобусе ахвотна і па-сяброўску размаўлялі. У мясцінах жа, дзе я нарадзіўся, усё здавалася старымі прыцяжымі. Радня, зразумела, прыняла вельмі добра і гасцінна.

Аднак дарога кліча далей, далей на захад. Затрымаўся ў Бельгіі на пару дзён. І там у мяне сваякі. Як паглядзеў і паслухаў тэлебачанне, нястрымнае жаданне ахапіла мяне: вярнуцца назад, на ўсход! Тэлевізар прапаведаваў сваё звычайнае «дэмакратычнае евангелле» — асабістую нажыву і забойства.

Але ж трэба было ехаць далей на захад. Прычыны на гэта важкія: у мяне тут сям'я, за якую я адказны.

А з сябрамі, з якімі я пазнаёміўся на семінары ў Мінску, я перапісваюся, і гэта мне аблягае жыццё. Хачу вельмі шчыра падзякаваць усім тым людзям, што далі нам такую добрую магчымасць наведаць Беларусь. Гэта былі прыемныя і карысныя дні, таму што мы, былыя ўдзельнікі курсаў, цяпер больш ведаем пра Радзіму і расказваем тут людзям праўду.

Мікалай ЯНУШЭВІЧ.

Шатландыя.

САМЫЯ ШЧАСЛІВЫЯ ў СВЕЦЕ

Дарагая і бясконца любімая Радзіма! Дарагія сябры з «Голасу Радзімы!»

Перш за ўсё вялікае дзякуй за вельмі каштоўны для нас падарунак — адрывы календары. Яны зноў будуць з намі добра «размаўляць» і цэлы год нагадваць пра родную старонку.

У сакавіку ў нашых дарагіх жанчын вялікае свята. Не ведаем, ці паспее да гэтага часу дайсці да вас наша пісьмо. Але калі нават яно і спозніцца, павіншуйце ад нашага імя ўсіх цудоўных працаўніц многанацыянальнай Савецкай Радзімы. Мы шмат чытаем пра яе ў газетах і часопісах, самі тры разы бывалі ў турыстычных пездках, наведвалі чатыры саюзныя рэспублікі. Так што ваша жыццё нам добра вядома. І мы пераканаліся, што савецкія жанчыны самыя шчаслівыя ў свеце. Ім ёсць чаму радавацца ў жыцці. А вось на Захадзе ў капіталістычных краінах жанчыны вядуць барацьбу за тое, каб стаць паўнапраўнымі членамі грамадства, барацьбу за свае правы. Вазьміце любы буржуазны парламент. Колькі вы знойдзеце там жанчын? Адзінак. І ніводнай прадстаўніцы працоўнага класа. Нядаўна ў часопісе «Советский Союз» нам натрапіўся артыкул «Казыры слабага полу», мы б казалі «прыгожага і дужага полу». Нідзе ж і ніколі, да сацыялістычнай рэвалюцыі ў Расіі, цудоўная палавіна чалавецтва не займала такога значнага месца ў жыцці грамадства. Ва ўсіх сферах дзейнасці ў Савецкім Саюзе сёння роля жанчыны вялікая — і ў палітыцы, і ў эканоміцы, і ў мастацтве, і ў навуцы. У вышэйшым органе дзяржаўнай улады, Вярхоўным Савеце СССР, трэць дэпутатаў — жанчыны. Сорак працэнтаў ад агульнай колькасці навуковых работнікаў у

Савецкім Саюзе таксама жанчыны. Прыкладна можна прыводзіць бясконца, і ім і ў нас на Радзіме нікога не здзівіш. Сёння з цяжкасцю верыцца, што параўнаўча нядаўна, у пачатку стагоддзя, у царскай Расіі жанчынам была амаль поўнасьцю закрыта дарога ў медыцыну. А сёння семдзесят працэнтаў савецкіх медыкаў — жанчыны. Нядаўна ў космасе пабывала ўжо другая жанчына — касманэўт Святлана Савіцкая. Яна была выбрана ў гэты палёт з вялікай колькасці выдатных жанчын-пілотаў. Жанчыны нашай Радзімы займаюць міністэрскія пасады, адкрываюць шляхі да зорак, ствараюць скарбы мастацтва і канструюць цуды тэхнікі.

Выдатна, што сучасныя савецкія мадонны не баяцца любых цяжкасцей. Няхай жа іх мэты будуць больш значымі і вышэйшымі і дасягаюць яны іх хутчэй і часцей. Ад гэтых поспехаў цудоўных жанчын Савецкай краіны і нам, эмігрантам, раскіданым па ўсіх кантынентах зямнога шара, будзе лягчэй і радасней жыць. Бо іх поспехі — гэта поспехі ўсяго савецкага народа, усёй нашай Радзімы. Мы жывём у жорсткім капіталістычным свеце. Гэтае жыццё для многіх бывае вельмі цяжкім. Але мы кожную хвіліну ўсведамляем, што ў нас ёсць яшчэ вялікая Радзіма — першая ў свеце краіна сацыялізму. Яе мэтанакіраваны рух у будучыню, да стварэння грамадства, аб якім гаварыў вялікі Ленін, падбадзёрвае нас, дае энергію да жыцця, да барацьбы за светлую будучыню для ўсяго чалавецтва. Так, мы за такое грамадства і за вечны мір паміж усімі народамі.

Надзея і Рыгор МАРТЫНЮКІ.

Канада.

РАДКІ З ПІСЬМАЎ:

Нядаўна прачытаў брашуру з «Бібліятэкі «Голасу Радзімы» «На зямлі бацькоў» і быў здзіўлены і ўзрадаваны, убачыўшы, што адзін з расказаў напісаны пра мяне. Вялікае дзякуй за аказаны мне гонар. Я ўжо не помню, з якога часу чытаю вашу газету, але заўсёды раблю гэта з вялікай цікавасцю. У маім жыцці яна адыгрывае важную ролю: дае магчымасць адпачыць душой і даведацца пра людзей, якія занепакоены лёсам нашай планеты і думаюць пра тое, як захаваць на ёй мір. Мне б хацелася, каб вы больш раскавалі пра моладзь, бо менавіта ёй належыць будучыня.

У заключэнне хачу да-

даць, што ваша газета «Голас Радзімы» і брашуры памагаюць мне быць тым, хто я ёсць. Хоць я і жыву далёка ад Радзімы, але душой заўсёды з вамі.

Пётр КАРАЛЁУ.

Канада.

Дарагія сябры!

Сардэчна дзякуем усім супрацоўнікам рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» за цёплыя віншаванні з Міжнародным жаночым днём. Нам, жанчынам, якія жывуць на чужыне, было асабліва прыемна ў святочны дзень атрымаць такое віншаванне з Радзімы. Усе мы вам вельмі ўдзячныя. Свята адзначалі ўсе разам

у нашым горадзе, куды сабраліся таксама суайчынніцы з Рэйвера, Хеергена і Маастрыхта. Хоць гады бягуць беззваротна і мы ўжо прывыклі жыць у гэтай краіне, але заўсёды захоўваем добрыя пачуцці да нашай Радзімы, да родных і блізкіх людзей. Гэтым летам збіраемся паехаць у родныя мясціны. Абавязкова па дарозе, хоць на некалькі гады, заедзем да вас у рэдакцыю.

Вялікае прывітанне ад майго сям'я і ад усіх суайчыннікаў вобласці Лімбург. Будзьце здаровыя і шчаслівыя!

Таісія КУПЕРУС-МАРЧАНКА.

Галандыя.

Кажуць, дзіця іншы раз глядзіць на навакольны свет больш пільна і дапытліва, чым дарослы чалавек. Пэўна, маленькія палешукі, сыны і дачкі механізатараў Таццяны і Мікалая Рабцэвічаў, адносяцца да такіх дзяцей, бо на пытанне: што нсвага з'явілася ў вёсцы за апошні час, Коля, Валодзя, Оля і Галя адказвалі:

— Дамы і буслы...
Дзіўна, але дзятва заўважыла бадай самае адметнае ў абліччы гэтага краю. Некалі невялічкая вёска Раздзялавічы за апошнія пяць гадоў ператварылася ў сучасны пасёлак, забудаваны новымі дамамі, з прыгожай школай, гандлёвым цэнтрам. Сярод былых балот вырас новы саўгас, які атрымаў сімвалічную назву — «Адраджэнне». Сёння ён лічыцца адным з самых прыбытковых у Ганцавіцкім раёне. Нездарма нагадалі Рабцэвічы-малодшыя і пра буслоў. Есць павер'е: няма ў вёсцы гармоніі чалавека з прыродай — буслы пакідаюць тыя мясціны. Раздзялавічаў прыгожыя птушкі не аджураліся, іх нават прыбавілася за апошні час. Меліярацыя не знішчыла тут характэрныя фарбы палескага краю, а палешыла, прыхарашыла.

НА ЗДЫМКАХ: на палескіх прасторах — магутная тэхніка; вясквы кандытар Тамара КАЗАК; сям'я РАБЦЭВІЧАЎ. Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

КОМУ НА РУКУ РАЗГОВОРЫ
О «БЮРОКРАТИЗАЦИИ»
ПРИ СОЦИАЛИЗМЕ!

Искажая процессы развития социалистического общества, троцкисты заявляют, что в странах социализма произошло «отстранение» рабочего класса и трудящихся от власти, «замещение» их «бюрократией». Роль таковой, по их мнению, играют якобы работники партийного и государственного аппарата, руководящих органов общественных организаций. «Функционер — вот наш главный враг!» — провозглашают троцкисты. Буржуазная пресса охотно подхватывает эти аргументы «истинных марксистов» для умножения инсинуаций против реального социализма и власти трудящихся, для ослабления всех антиимпериалистических сил.

В. И. Ленин неоднократно разоблачал анархистское происхождение подобных аргументов. Подчеркивая необходимость создания гибкого механизма пролетарской власти, основными его элементами Ленин считал Советы рабочих и крестьянских депутатов, Коммунистическую партию, общественные организации. Главную функцию этого механизма он видел в вовлечении трудящихся в управление делами государства и общества, развитии их общественно-политической активности, сознательности.

Эти ленинские идеи воплотились в общественную практику в СССР и других странах социалистического содержания. Созданный здесь механизм политической власти включает в себя социалистическое государство, партии, негосударственные организации: профсоюзы, союзы молодежи, кооперативы и др. Именно через эти органы трудящиеся массы осуществляют свою власть.

В социалистическом обществе нет антагонизма между властью и народом, между работниками управления и другими группами трудящихся. Впервые, потому что работники аппарата управления — это в основном выходцы из рядов рабочего класса и крестьянства. Так, в СССР свыше 80 процентов секретарей ЦК компартий союзных республик, крайкомов и обкомов партии, председателей советов министров республик, исполнительных комитетов краевых и областных Советов, а также около 70 про-

ТРОЦКИЗМ 80-х ГОДОВ—ПРОТИВ ПОЛИТИЧЕСКОЙ
СИСТЕМЫ РЕАЛЬНОГО СОЦИАЛИЗМА

В КРИВОМ ЗЕРКАЛЕ

В одном из произведений датского писателя Ханса Кристиана Андерсена рассказывается о злом тролле (фантастическом существе скандинавской мифологии), который смастерил необычное зеркало. Отражаясь в нем, все доброе и прекрасное исчезало. Ученики тролля — а у него была своя школа — считали его волшебным. Только теперь, говорили они, можно видеть мир таким, каким он является на самом деле. И они принялись носить по свету с кривым зеркалом. Скоро не осталось ни одной страны, которой оно не отразило бы в искаженном виде.

центров министров и председателей государственных комитетов СССР начинали свою деятельность на заводах, фабриках, на селе. Среди руководителей крупнейших заводов, фабрик, производственных объединений, фирм более 50 процентов в прошлом рабочие. Все директора совхозов и председатели колхозов в прошлом рабочие и крестьяне.

Во-вторых, при социализме деятельность управленческого аппарата подчинена интересам рабочего класса, всех трудящихся. Аппарат подотчетен народу, служит ему. Работники управления, как и все трудящиеся, получают заработную плату по труду. Органы Советской власти действуют с помощью общественного актива, насчитывающего более 31 миллиона человек.

Миллионы трудящихся, состоя в различных общественных организациях, через них оказывают влияние на жизнь государства. Например, в 1980—1981 годах по требованию профсоюзов было привлечено к ответственности за нарушение прав трудящихся более 12 тысяч хозяйственных руководителей (оштрафованы, понижены в должности), 252 руководителя были отстранены от занимаемых постов. Все звенья государственного аппарата в законодательном порядке обяза-

Троцкий и его современные последователи своими действиями похожи на этого сказочного тролля, искажающего реальные процессы, происходящие в мире. Более чем в десяти странах разных континентов народы построили или успешно строят общество без эксплуатации человека человеком. Существует и развивается мировая социалистическая система государств. Однако троцкисты повторяют свои теоретические вымыслы о невозможности построения такого общества, пытаются скомпрометировать реальный мир социализма.

ДЕМОКРАТИЯ
ДЕЙСТВУЮЩАЯ,
РАБОТАЮЩАЯ

Излюбленная тема троцкизма — утверждение об «отсутствии» демократии в странах социализма.

Выступая за «демократизацию» реального социализма, троцкизм отрицает выдающиеся достижения социализма в обеспечении прав человека и в создании условий для его свободного развития. Но ведь Советское государство поставило на первое место заботу о материальном благополучии

и духовном росте своих граждан. Оно не только провозгласило право на труд, но и гарантирует его. Это означает обеспечение работой всех членов общества и ее оплату в соответствии с количеством и качеством труда не ниже установленного государственного минимума.

Реальные доходы рабочих и служащих за годы Советской власти увеличились в 10 раз, а крестьян — в 14 раз. Рост экономики создает новые возможности для повышения уровня жизни и удовлетворения духовных потребностей трудящихся. В СССР создана система охраны здоровья и социального обеспечения граждан, действующая за счет государства. Более трех четвертей трудящихся в стране имеют высшее и среднее образование.

В конституционном порядке гарантируются права граждан на участие в управлении общественными и государственными делами; на внесение предложений в государственные органы и общественные организации и критику недостатков в их работе; на обжалование действий этих институтов и должностных лиц, в том числе и в суде.

На каждых выборах в Советы почти 50 процентов депутатов избирается впервые. В СССР 25 процентов граждан

старше 18 лет принимает участие (в той или иной форме) в управлении делами государства.

Граждане СССР непосредственно участвуют в обсуждении и принятии важнейших законов Союза и союзных республик.

Так, например, в ходе обсуждения закона СССР о трудовых коллективах и повышении их роли в управлении предприятиями, учреждениями, организациями участвовало более 100 миллионов советских граждан. В целом по проекту поступило 130 тысяч предложений и замечаний. В результате изменениям подверглась 21 из 23 статей проекта этого закона.

Важная форма участия масс в управлении — деятельность органов народного контроля, избираемых на собраниях коллективов и подотчетных им, действующих в обстановке широкой гласности. В работе этих органов на выборной основе участвуют более 10 миллионов граждан. Из них — 2/3 рабочие и крестьяне. Полномочия этих органов распространяются практически на все учреждения и организации — от магазинов и предприятий службы быта до министерств и ведомств. Права народных контролеров защищены законом.

Заинтересованность в общем деле, в развитии производства, сопоставление мнений, открытая и принципиальная критика и самокритика, повышение общественно-политической активности каждого гражданина — в этом суть демократии при социализме, демократии работающей, действующей.

Попытки троцкистов дискредитировать принципы социалистической демократии, подорвать доверие масс к реальному социализму способны породить теоретическую путаницу, если они не встречают отпора. Объективно они могут сдерживать энергию, инициативу, отвлекать массы от революционной борьбы. Эти идеи троцкистов помогают внушить доверчивым и неискушенным еще в идеологической борьбе мысль, что мир не может создаться ничем лучше привычной буржуазной демократии и что лишь стоит задача улучшить ее достижения.

Николай ВАСЕЦКИЙ,
кандидат философских наук.
(АПН).

КНИГААБМЕН УСХОД — ЗАХАД:

ПЕРАКЛАДЧЫКАМ № 1 ЗАСТАЕЦЦА СССР

УСЕ БАГАЦЦІ СУСВЕТНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Зборнікі мастацкай публіцыстыкі «Стары газетчык піша» Эрнэста Хемінгуэя (ЗША) і «Надзеі і ўспаміны» Андрэ Маруа (Францыя), «Казкі Ханса Крысціана Андэрсена (Данія) і «Паэзія Бразіліі», раманы «Развешаныя чары» Ло Гуаньчжун і Фэн Мэнлуна (Кітай), «Крыжаносцы» Генрыха Сянкевіча (Польшча) і «Жоўты Кром» Олдаса Хакслі (Англія)... Гэта толькі некаторыя з тых кніг, што выйшлі на рускай і іншых мовах у нашай краіне толькі ў верасні леташняга года.

Публікацыя перакладаў у нас здаўна маштабней, чым у любой іншай дзяржаве: сёння, напрыклад, у пяць разоў больш, чым у Англіі, удвая больш, чым у ЗША, Францыі і Японіі (даныя ЮНЕСКО). У СССР толькі за час пасля агульнаеўрапейскай нарады ў Хельсінкі выпушчана больш, чым 8 500 твораў замежных аўтараў, у тым ліку 2 059 назваў — за 1982 год.

«Мы маем усе падставы сцвярджаць, што ў нас выдаецца ўсё найбольш каштоўнае, што ствараецца ў сусветнай літаратуры», — гаворыць Канстанцін Далгоў, старшыня праўлення Усесаюзнага агенцтва па аўтарскіх правах (УААП), заснаванага 10 гадоў назад.

Арентавацца ў моры сусветнай друкаванай прадукцыі памагаюць рэгулярныя агляды на сусветных форумах выдаўцоў, скажам, у Варшаве і Бялградзе, Сафіі і Лейпцыгу, Франкфурце-на-Майне і Балоні, Чыкага і Сан-Паўлу, Мехіка і Дэлі. УААП — пастаянны ўдзельнік такіх экспазіцый, сустрач і абменаў інфармацыяй, у якія ўсё большы ўклад уносіць Маскоўская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш (ММКВК), якая праводзіцца кожныя два гады.

Упершыню яна адбылася ў 1977 годзе. Свае навінкі на ёй прадэманстравалі 1 535 фірм з 67 краін. Толькі праз УААП тады было падпісана каля 1 250 дагавораў на экспарт савецкіх і імпорт замежных выданняў. Кожная наступная міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш была больш выніковай за папярэднюю. Рэкорднай па сваіх выніках аказалася чацвёртая, якая адбылася ў верасні 1983 года. У ёй удзельнічала звыш 2 600 фірм з 97 дзяржаў. Госці СССР заключылі 2 580 кантрактаў з гаспадарамі праз УААП і мноства пагадненняў паміж сабой. Па аб'ёму гандлёвых здзелак ММКВК стала другой у свеце пасля кірмашу ва Франкфурце-на-Майне і галоўнай арэнай кнігаабмену Усход—Захад.

Наша краіна вітае развіццё культурных сувязей Усход—Захад, якое адбываецца насуперак усім цяжасцям і прамым перашкодам. Прыемна і ўсё больш прыкметнае

на Захадзе імкненне да знаёмства з многанацыянальнай савецкай літаратурай, якая дала чалавецтву найвялікшы раман XX стагоддзя — «Ціхі Дон» Міхаіла Шалахава, іншыя шэдэўры літаратуры. Творы савецкіх аўтараў на Захадзе перакладаюцца часцей, чым раней. Праўда, друкуюцца параўнаўча малымі (часам мізэрнымі) тыражамі. А росту попыту на іх часта перашкаджаюць штучныя бар'еры, якія ўзводзяцца надобразычлівай крытыкай, антыкамуністычнай прапагандай, рэкламай антысавецкіх твораў, «санкцыямі» супраць СССР і да т. п.

Выніковым дакументам мадрыскай сустрэчы, якая завяршылася ў верасні мінулага года, прадугледжана «заахвочваць пераклад, выданне і распаўсюджанне работ у галіне літаратуры» і г. д. Што датычыць нашай дзяржавы, то яна даўно ўжо даказала сваю гатоўнасць трымацца гэтай мэты. Сведчанніў таму нямаюць.

«Літаратуру Захаду ў нас ведаюць лепш, чым нашу на Захадзе», — перакананы прафесар Н. Сікорскі, вядомы маскоўскі бібліяфіл і кнігазнаўца. Характэрна: міркуючы па апытаннях чытачоў, на Захадзе і сваю літаратуру ведаюць нярэдка горш, чым у СССР, дзе яна звычайна больш танная і даступная.

За 66 гадоў Савецкай улады ў нас у краіне выйшлі творы замежных аўтараў са 150 дзяржаў на 80 мовах народаў СССР амаль трохмільярдным агульным тыражом. Гэта не толькі асобныя творы ці іх зборы. Ёсць унікальныя па задуме і складанейшыя па выкананню звышанталогіі. Сярод іх — завершаная ў 1978 годзе «Бібліятэка сусветнай літаратуры», дзе 137 з 200 тамоў (на 300 тысяч экзэмпляраў) — пераклады вяршынных дасягненняў ва ўсіх жанрах замежнай славеснасці.

З 1980 года ў нас выпускаецца «Бібліятэка літаратуры ЗША» (45 тамоў па 50—100 тысяч экзэмпляраў) — мнагапланавая панарама амерыканскай духоўнай культуры XVII—XX стагоддзяў. Працягваюць выходзіць «Бібліятэкі» і асобныя анталогіі іншых літаратур: ад фінскай да в'етнамскай, ад афра-азійскай да лацінаамерыканскай. Плюс глабальныя па ахопу шматгадовыя серыі «Майстры сучаснай прозы», «Замежная аповесць», «Замежны раман XX стагоддзя» і г. д.

Нельга не нагадаць: СССР не толькі перакладчык № 1. Ён буйнейшы кнігавыдавец, зацікаўлены ў тым, каб яго многанацыянальная літаратура таксама актыўна перакладалася на Захадзе і на Усходзе і тым самым садзейнічала паглыбленню ўзаемаразумення паміж народамі ўсёй Зямлі.

Леў БАБРОЎ.

КІНАТЭАТР АМАТАРСКАГА ФІЛЬМА

Кінатэатр аматарскага фільма з глядзельнай залай на пяцьсот месцаў адкрыты ў Магілёве.

На першым сеансе паказаны пяць дакументальных стужак, створаных энтузіястамі народнага гарадскога фотаклуба «Вясёлка», народнай самадзейнай кінастудыі завода «Строммашина» і аматарскай студыі вытворчага аб'яднання «Магілёўліфтмаш».

У Дамах культуры і клубах прамысловых прадпрыемстваў, арганізацый, калгасаў і саўгасаў вобласці створаны і працуюць 32 кінастудыі. Толькі за апошнія тры гады самадзейныя рэжысёры і апэратары знялі 150 дакументальных фільмаў аб жыцці працоўных Магілёўшчыны, аб усенародным подзвігу ў гады Вялікай Айчыннай вайны і ўдзячнай памяці людской, аб войнах, якія вызвалілі Магілёўшчыну, аб партызанах, падпольшчыках, аб прыгажосці роднага краю.

«ЛЯВОНІХА»

ЕДЗЕ

У КАНАДУ

Папулярны ў рэспубліцы народны ансамбль танца «Лявоніха» запрошаны ў Канаду на міжнародны фальклорны фестываль. Для віцебскіх самадзейных артыстаў гэта не першае выступленне за мяжой. Яны ўжо пабывалі з канцэртнамі ў Польшчы і Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы. Рабочыя і служачыя, педагогі і студэнты — іх усіх у калектыве больш за пяцьдзесят — з захапленнем выконваюць рускую «Вясёлую кадрыль», малдаўскую «Хору», нацыянальныя

танцы брацкіх сацыялістычных краін і, вядома ж, беларускую «Лявоніху», якая стала своеасаблівай візітнай карткай гэтага таленавітага калектыву.

НА ЗДЫМКАХ: мастацкі кіраўнік і балетмайстар ансамбля заслужаны работнік культуры

БССР Леанід БАРАДУЛЬКА з самадзейнымі артыстамі; сапістка ансамбля апэратар вылічальнага цэнтра станкабудаўнічага завода імя С. Кірава Наталля ХАРЫТОНАВА; на сцэне «Лявоніха».

Фота У. МЯЖЭЗІЧА.

У 1884 ГОДЗЕ ПАСЛЯ ПРАЦЯГЛАЙ РАЗЛУКІ

ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ ВЯРНУЎСЯ НА РАДЗІМУ

ДА ДОМУ

Францішка Багушэвіча (1840—1900), славацкага паэта-дэмакрата, аднаго з заснавальнікаў крытычнага рэалізму ў беларускай літаратуры, называюць разам з В. Дуніным-Марцінкевічам зоркай першай велічыні на літаратурным небасхіле нашага краю ў мінулым стагоддзі. Ён даў беларускаму народу кніжку на роднай мове, праўдзіва паказаў жыццё селяніна ва ўсім

яго трагізме. Асоба Ф. Багушэвіча, яго творчасць прываблівалі і вабяць сёння даследчыкаў гісторыі роднай культуры і літаратуры. Адзін з іх — журналіст Уладзімір Содаль, чые матэрыялы пра гэтага пісьменніка ўжо з'яўляліся ў «Голасе Радзімы». Чарговы абразок прысвечаны важнаму моманту ў жыцці Багушэвіча — вяртанню на радзіму пасля працяглага і змушанага расстання з ёю.

Рашэнне было канчатковае: вяртацца і толькі вяртацца на Беларусь. Перад гэтым Багушэвіч узяў адпачынак, адзін чарговы, другі па стану здароўя, і двойчы — спачатку ў жніўні-верасні, а затым у снежні 1883 — з'ездзіў у няблізкую ад Канатопа Вільню. Там ён сустраўся з сваімі даўнімі сябрамі. Яны паабяцалі яму месца прысяжнага паверанага пры Віленскім акруговым судзе. У Вільні ён 17 снежня пакінуў праўдзінае аб залічэнні яго ў адвакацкае саслоўе. І вось у Канатоп прыйшло паведамленне, што 21 студзеня 1884 года агульны сход Віленскага акруговага суда прыняў Ф. Багушэвіча ў прысяжныя павераныя. Ад гэтай навіны моцна забілася сэрца. Як ніколі раней, Ф. Багушэвіч адчуў шчымыя покліч роднага краю. Цяпер засталася толькі падаць дакументы на звальненне — і дзень добры, Беларусь!

І ён сеў пісаць заяву. Жаданне вярнуцца на бацькаўшчыну было такое вялікае і неадольнае, што ён, не адрываючы рукі ад паперы, адным дыхам напісаў:

В Нежинский окружной суд
судебного следователя 1-го участка
Конотопского уезда коллежского секретаря Франца
Казимировича Богушевича
ПРОШЕНИЕ.

Напісаў і задумаўся... За гэтым яго рашэннем, за гэтай паперкай — сорак чатыры гады, большая частка яго жыцця. Ды што большая — цэлае жыццё! І амаль дваццаць з іх — на Украіне. А што ён зрабіў? Чаго дасягнуў? Спісаў горы следчых папераў. А каму ўсё гэта, скажыце, людзі, патрэбна? Гэта маглі б зрабіць і без яго, мог зрабіць і нехта іншы. А ён жа прагнуў якойсьці іншай дзейнасці. Але якой? Пакуль у яго жыцці была адна служба без прасветліна. Яна ганяла яго з павета ў павет, з вёскі ў вёску, змушала калупацца ў заганах людскога жыцця, дабірацца сэнсу ў прычынах гэтых заганаў. Але ці добра? Здаецца, не. Прамываў цукар у вадзе, біўся як рыба аб лёд. Збалела душа з свайго і чужога гора, але адказу ні на адно сваё пытанне не знайшоў. «Можа ў прыватнай, адвакацкай практыцы знайду якую прадуху? — падумалася Францішку. — Усё ж не абвінавачваць людзей буду, не ў астрог іх пасылаць, а бараніць». Гэтае сучашэнне надавала Багушэвічу надзею, што жыццё яго пойдзе ў больш высахародным рэчышчы, чым яно было дагэтуль, і ён з усёй горыччу пачаў выкладаць на па-

перы матывы свайго звальнення:

Потеряв здоровье на долговременной службе в должности следователя [13 лет] и не имея возможности продолжать ее по скудности средств для удовлетворения служебных и жизненных потребностей, потеряв и надежду дожить более удовлетворительных условий, я решил искать хлеба в частном труде и потому имею честь покорнейше просить Окружной суд принять и представить начальству настоящее мое ходатайство об увольнении меня в отставку...

Пісалася гэта 2 лютага 1884 года, але захадзі на звальненне Багушэвіч зрабіў, як ужо гаварылася, значна раней. Да заявы ён дадаў даведку ад лекара, якая сведчыла, што Ф. Багушэвіч і па стану здароўя не можа працягваць свайго службы.

Багушэвічавая заява ні для кога ў Нежинскім судзе не была нечаканасцю. Усе разумелі: рана ці позна Багушэвіч пакіне Канатоп, ведалі, што яго, як магнітам, цягне родная Віленшчына, Ашмяншчына. І ніхто, калі ён падаў заяву, не прырэчыў, не адгаворваў заставацца ў Канатопе. Асабліва спагадна пагутарыў з Багушэвічам пракурор Нежинскага суду

НОВАЯ СТАРОНКА Ў ВЫВУЧЭННІ ФРАЗЕАЛОГІ

ЗАЦІКАВІЦЬ НЕ ТОЛЬКІ МОВАЗНАЎЦАЎ

частак, у кожнай з якіх разглядаецца пэнае кола пытанняў. Ва ўступе аўтар вызначае прадмет даследавання, аб'ём фразеалогіі, само паняцце фразеалагічнай адзінкі. Па гэтых пытаннях, дарэчы, існуюць значныя разыходжанні ў поглядах фразеологаў. І. Лепешаў вызначае фразеалагізм як устойлівую, узаўяўляльную, не менш як двухкампанентную моўную адзінку з цэласным значэннем, не роўным суме значэнняў яе кампанентаў (калі іх разглядаць на ўзроўні слоў). «Пры такім разуменні прадмета фразеалогіі, — піша аўтар, — у аб'ёме ўваходзяць аднародныя, сэнсава не раскладальныя адзінкі мовы». Гэта такія, як **задзіраць нос, бабіна лета, вомегам вылазіць, даць пытлю, даць лататы, заварыць кашу, ні рыба ні мяса** і многія іншыя, на якія так багата беларуская мова.

У першым раздзеле кнігі разглядаецца стылістычная характарыстыка фразеалагізмаў. Фразеалагізм, як моўная адзінка, у адрозненне ад большасці слоў не толькі называе тую ці іншую з'яву рэчаіснасці, але і выражае экспрэсіўна-ацэначныя адносіны гаворачага да гэтай з'явы. Для прыкладу параўнаем фразеалагізмы **зубы скаліць** і **лексему смяцца**, якія называюць адну і тую ж з'яву. Фразеалагізм у параўнанні са словам мае пэўныя эмацыянальна-экспрэсіўныя характарыстыкі. І. Лепешаў вызначае найбольш тыповыя віды стылістычнай афарбоўкі, уласцівай пэўным фразеалагізмам. Напрыклад, фразеалагізмы **залатыя рукі, галава варыць, душа нарос-хрыст** маюць афарбоўку адабрэння; **мазолиць вочы, сабакам сена касіць** — адабрэння; **акунёў вудзіць, вецер гуляе ў кішні, кот наплакаў** — жартулівасці і г. д. Паводле функцыянальна-стылявога рассялення фразеалагізмаў, іх, як і лексемы, падзялілі на міжстыль-выя, кніжныя, размоўныя і прастаноўныя. Аўтар манаграфіі, разглядаючы гэтае пытанне, уносіць слушнае прапанову: паколькі фразеалагізмам уласціва экспрэсіўнасць, іх патрэбна падзяліць з боку іх функцыянальна-стылявой афарбоўкі на дзве групы: а) фразеалагізмы, замацаваныя пэўнымі стылямі; б) фразеалагізмы, функцыянальна не замацаваныя за асобным стылем. У першай групе выдзяляюцца кніжныя, размоўныя і прастаноўныя фразеалагізмы.

І. Лепешаў упершыню ў беларускім мовазнаўстве выдзяляе і найбольш істотныя крытэрыі стылявога размежавання фразеалагізмаў. Гэта этымалагічны крытэрыі, пад якім разумеюцца такія генетычныя асаблівасці фразеалагізма, як яго паходжанне, першапачатковая сфера ўжывання, шляхі пранікнення ў літаратурную мову, час узнікнення; семантычны крытэрыі, які ставіць функцыянальнае размежаванне фразеалагізмаў у залежнасць ад іх семантыкі, і іншыя. Усяго аўтар вылучае 7 такіх крытэрыяў.

Другі раздзел кнігі прысвечаны стылістычным функцыям фразеалагізмаў і пытанню іх частотнасці ў тэк-сце. Разглядаюцца як агульныя, пастаянныя функцыі, якія абумоўлены ўласцівасцямі саміх фразеалагізмаў, так і функцыі, здольныя рэалізавацца толькі ў спецыяльна арганізаваным кантэксце. Прыкладам другіх могуць быць фразеалагізмы ў ролі загалова, канцоўкі эпизоду, раздзела і г. д.

Лагічным працягам папярэдняй працы аўтара над праблемамі стылістычнага выкарыстання фразеалагізмаў у творах мастацкай літаратуры з'яўляецца наступны раздзел манаграфіі, які так і называецца «Стылістычнае выкарыстанне фразеалагізмаў». У гэтым раздзеле сістэматызуецца мастацкія прыёмы, пры дапамозе якіх «пільна і таксама публіцысты «амалоджаваюць», творча абнаўляюць фразеалагізмы, вынаходліва выкарыстоўваюць іх невычэрпную «вобразную энергію», змяняюць іх традыцыйную форму ці абыгрваюць змест». Да такіх творчых прыёмаў адносяцца, напрыклад, замена кампанента іншым словам: **Затаіўся ў норцы крот** — **Як зямлі набраў у рот** (В. Вітка. «Крот»), дзе кампанент **вада ў рот набраў** змяненны на кампанент **зямля**; ускладненне фразеалагізмаў словам свабоднага ўжывання: **Ты, баба, не лезь з цікавым носам** (Я. Купала. «Паўлінка»), дзе фразеалагізм **лезці з носам** выкарыстаны з прыметнікам **цікавы**. Усяго ў манаграфіі разгляда-

ецца і сістэматызуецца на прыкладах беларускай мастацкай літаратуры і публіцыстыкі 18 такіх творчых прыёмаў выкарыстання фразеалагізмаў.

Натуральным і неабходным працягам праблемы стылістычнага выкарыстання фразеалагізмаў, іх функцыянавання ў маўленні з'яўляецца праблема фразеалагічнай нормы. Яна зусім не краналася ў беларускім мовазнаўстве, а ў рускай лінгвістыцы гэтаму пытанню прысвечана толькі некалькі артыкулаў. У разглядаемай кнізе праблема фразеалагічнай нормы прысвечаны апошні, чацвёрты раздзел. Вызначаючы фразеалагічную норму, як традыцыйнае, замацаванае моўнай практыкай, адна тыпнае і раўнацэннае ўжыванне фразеалагізмаў, прынятае ў даны перыяд моўным калектывам і ўсвядомленае ім як правільнае і ўзорнае, Іван Лепешаў на багатым моўным матэрыяле аналізуе шматлікія памылкі ва ўжыванні фразеалагізмаў, уносячы тым самым важкі ўклад у фарміраванне культуры мовы — маладой лінгвістычнай дысцыпліны ў беларусістыцы. «Фразеалогія, — пісаў вядомы даследчык рускай фразеалогіі А. Бабкін, — святых нацыянальнай мовы. Іменна ў ёй праяўляюцца дух і своеасаблівасць кожнай нацыі. Яна непаўторная». У вывучэнні гэтых непаўторных вобразных сродкаў беларускай мовы новую старонку адкрывае манаграфія І. Лепешава «Праблемы фразеалагічнай стылістыкі і фразеалагічнай нормы». Кніга гэта цікавіць не толькі мовазнаўцаў. Яна карысны дапаможнік для настаўнікаў, усіх творчых работнікаў і тых, хто з павагай ставіцца да роднага слова.

Сяргей БЕРДНІК.

Адным з першых у беларускім мовазнаўстве І. Лепешаў даследаваў стылістычнае выкарыстанне фразеалагізмаў у творах пісьменнікаў, і вынікам яго шматгадовай працы стала кніга «Фразеалогія ў творах К. Крапівы». Новая кніга закранае праблемы, якія ўжо былі прадметам пільнай увагі даследчыкаў, а таксама праблемы, якія яшчэ не атрымалі належнай распрацоўкі ў беларускім мовазнаўстве або не даследаваліся зусім. Манаграфія складаецца з чатырох

Кобцаў. Ён запрасіў Францішка ў свой службовы пакой і на развітанне па-сяброўску сказаў: «Едзьце, Багушэвіч, едзьце... Вам у Вільні будзе значна лепей. Я вам жадаю ўсяго самага найлепшага. Вы гэтага вартыя...»

Словы Кобцава не выходзілі з галавы. Францішак як ніхто іншы ведаў іх сэнс... На Украіне Міністэрства юстыцыі не давала яму ходу, а калі казаць пра ста — зацірала яго. Колькі разоў Нежынскі суд падаваў дакументы на яго павышэнне — і ўсё безвынікова. Хвалілі, які ён сумленны, высакародны працаўнік: «Кожны суд зробіць сабе набытак, калі прыме ў свае члены такога здольнага і выдатнага дзеяча». Нават некалькі ўзнагарод далі, а самой справы не рушылі за трынаццаць гадоў ні на крок. Ужо даўно па ўсіх законах Багушэвіч павінен быў быць не менш, як суддзя апеляцыйнага ці ўршэце член акруговага суда. А ён амаль да апошняга хадзіў у выконваючых абавязкі судовага следчага, і толькі ўсяго за нейкія паўтара года да падачы заявы на звальненне яго прызначылі судовым следчым. Ды і ў чыне была пара павысіць Багушэвіча. Яму даўно належала быць не менш, як надворным саветнікам, а ў яго фармулярным спісе на момант звальнення ў графе «чыны» значылася ўсяго «калежскі рэгістратар». На ўсе рэкамендацыі Нежынскага акруговага суда, што Ф. Багушэвіч сваёй сумленнай працай, пры выдатных маральных якасцях, заслужоўвае заняць больш высокую пасаду, у Міністэрстве юстыцыі маўчалі. Гэта выклікала ў некаторых Багушэвічавых калег завышаную цікавасць да яго асобы. Між іх хадзілі чуткі, што нібыта Багушэвічу замінае падымацца па службовай лесвіцы яго мінулае. Нібыта ён удзельнічаў у паўстанні 1863 года, вось таму да яго такі недавер. Багушэвіч да гэтых гаворак не надта прыслухоўваўся, але адчуваў, што менавіта за студзеньскае паўстан-

не царскія чыноўнікі не даюць яму ходу, трымаюць яго водаль ад сябе. «Але ўсё гэта ўжо мінулае. Сёння ж галоўнае, што я еду дадому, — думаў Багушэвіч, заканчваючы пісаць заяву. — І цяпер — назаўсёды. А там яно якас будзе... Гэта была яго любімая прымаўка. Не адзін раз ён суцяшаў сябе ёю. Яна мела той жа самы сэнс, што і вядомая: «Пераначуем — болей пачуем».

Блізкім ад'ездам на Віленшчыну жыла і ўся сям'я. Асабліва дзеці. Яны толькі пра тое і лапаталі, што хутка паедуць. Усё распытвалі, а якія тыя Кушляны, дзе жыве іх дзядуля. Заклапочаная была ад'ездам і жонка. Пераезд быў няблізкі і нялёгка, патрабавалі шмат турботаў. Ды дзеці былі малыя: Туньцы ішоў дзевяты, а Тамашу трэці. «І ім там, пэўна ж, будзе лепей, — думаў Багушэвіч пра дзяцей. — Хутка іх у навуку аддаваць. Ды і з сваёй зямелькай, з сваімі людзьмі хай жываюцца...»

Пакідаў Багушэвіч Канатоп у канцы сакавіка 1884 года. Дваццаць трэцяга ён пісьмова паведамаў у Нежынскі акруговы суд, што выбывае з Канатопа і просіць перадаць усе яго дакументы ў Вільню...

Для Багушэвіча пачыналася новая, самая яскравая старонка ў яго жыцці. Ён ехаў на Беларусь, каб мастацкім словам будзіць прыспаную думку беларускага селяніна, клікаць яго да лепшай долі. У Вільні яго чакалі даўнія сябры і прыяцелі. Чакаў яго дадому і састарэлы бацька: «Калі можаш, калі можна, сыноч, — казаў ён Францішку пры апошняй стрэчы, — вяртайся... Бачыш, я ўжо зусім аслаб, занядужаў. Мусіць, нядоўга працягну. Некаму ж трэба будзе і гаспадарку прыгледзець...»

Яго чакала ўся Беларусь... І Багушэвіч ехаў. Ехаў поўны надзей і спадзяванняў, што родная зямля даць яму ўсё, чаго гэтак доўга прагла яго душа.

Уладзімір СОДАЛЬ.

прэм'еры, выстаўкі, сустрэчы

АСУДЖЭННЕ ВАЙНЫ

У мінскім кінатэатры «Кастрычнік» адбылася прэм'ера дакументальнага фільма «Папярэджанне аб небяспецы». Аўтар сцэнарыя і рэжысёр стужкі лаўрэат Ленінскай і Дзяржаўных прэмій СССР Д. Фірсава.

Лейтматывам фільма сталі словы Льва Талстога: «Я хачу, каб любоў да міру перастала быць нясмелым імкненнем народаў, якія прыходзяць у жах, убачыўшы бедствы вайны, а каб яна стала непахісным патрабаваннем чыстага сумлення».

ТЫСЯЧНЫ РАЗ НА СЦЭНЕ

Дваццаць два гады выступае на сцэне Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР народны артыст рэспублікі Ігар Сарокін. Ён выканаў многа запамінальных роляў у беларускіх нацыянальных операх і творах сусветнай опернай класікі.

Нядаўна адбыўся тысячны спектакль з удзелам І. Сарокіна. Ён выканаў партыю Рыгалеа ў аднайменнай оперы Д. Вердзі.

ГУЧЫЦЬ СКРЫПКА

Творы Ф. Крэйслера, А. Дворжжака, Н. Паганіні, К. Сен-Санса і іншых кампазітараў гучалі на вечары скрыпачнай музыкі ў рэспубліканскім ДOME работнікаў мастацтваў, калі там выступаў саліст Белдзяржфілармоніі, лаўрэат міжнароднага конкурсу імя Н. Паганіні А. Крамарай. Партыю фартэпіяна выконвала Н. Цёмкіна.

АКЦЁР — ТЭАТР — КІНО

Гасне святло ў зале, і на экране з'яўляюцца кадры з першай серыі тэлефільма «Дзяржаўная граніца». У форме марскога афіцэра — заслужаны артыст рэспублікі, акцёр

тэатра імя Янкі Купалы А. Дзянісаў... Так пачаўся ў рэспубліканскім ДOME работнікаў мастацтваў чарговы вечар з цыкла «Акцёр — тэатр — кіно».

З цікавасцю паглядзелі прысутныя і сцэны са спектакляў, фрагменты з фільмаў з удзелам А. Дзянісава.

РАЗМОВА, КАРЫСНАЯ ДЛЯ УСІХ

У Мінскім інстытуце культуры прайшлі творчыя сустрэчы заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР прафесара Ленінградскай дзяржаўнай кансерваторыі П. Гаварушкі з выкладчыкамі і студэнтамі кафедры аркестравага дырыжывання. П. Гаварушка выступіў з дакладамі па актуальных праблемах выканання на народных інструментах. Адбыліся канцэрты выкладчыкаў і студэнтаў

кафедры аркестравага дырыжывання і студэнтаў Белдзяржкансерваторыі.

У творчых сустрэчах прынялі ўдзел выхаванцы П. Гаварушкі заслужаны артыст БССР М. Сейрукоў, лаўрэат міжнароднага конкурсу баяністаў у горадзе Клігенталі А. Мацкевіч і іншыя.

НА РАДЫЁХВАЛІ — СПЕКТАКЛЬ

Па рэспубліканскім радыё прагучаў радыёспектакль паводле апавесці ўкраінскага пісьменніка І. Драча «Іду да цябе» Ён расказвае пра выдатную ўкраінскую паэтэсу Лёсю Украінку і беларускага рэвалюцыянера Сяргея Мяржынскага, іх нялёгкае і трагічнае каханне.

Галоўныя ролі ў спектаклі выконваюць народная артыстка БССР Марыя Захарэвіч і народны артыст СССР Віктар Тарасай.

Гаспадарамі Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР у гэтыя дні сталі школьнікі. У самым пачатку веснавых каникулаў тут адбылася прэм'ера вясёлай дзіцячай оперы «Воў і сямёра казлянят» балгарскага кампазітара Аляксандра Уладзігерава. Рэжысёр-пастаноўшчык спектакля — Маргарыта Ізворска-Елізар'ева, дырыжор — Мікалай Калядка. **НА ЗДЫМКУ:** сцэна са спектакля.

Чыгуначны тэхнікум—адна са старэйшых навучальных устаноў Брэста. Створаны ў 1940 годзе, ён выпускаў каля 10 тысяч высокакваліфікаваных спецыялістаў. Дзённае і завочнае аддзяленні рыхту-

юць будучых пучейцаў, работнікаў гаспадаркі, сувязістаў, спецыялістаў па аўтаматыцы і тэле механіцы. Тэхнікум мае сучаснае вучэбнае абсталяванне, выкладаюць вопытныя педагогі.

Выпускнікі гэтай вучэбнай установы працуюць практычна на ўсіх чыгунках краіны. НА ЗДЫМКАХ: будучы радыётэхнік, друкакурсік Ігар АУРАМЕНКА; адзін са

старэйшых выкладчыкаў Пётр ШЭЛЕСТ праводзіць заняткі ў лабараторыі сігналізацыі і сувязі; выдатнік вучобы Юрый МАЛЕЦКІ. Яго спецыяльнасць — аўтаматыка і тэле механіка. Фота Э. КАБЯКА.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА РЭСТАЎРАЦЫЯ МІРСКАГА ЗАМКА

СВЕДКА ГЛЫБОКАЙ СТАРАЖЫТНАСЦІ

Адзін са старажытнейшых помнікаў дойлідства Беларусі XV—XVI стагоддзяў — Мірскі замак. Летась пачалася рэстаўрацыя беларускага «пяцівежавага цуда», што па ўзросту і прыгажосці амаль не ўступае такім сусветным замкавым шэдэўрам, як французскія Кусі і П'ерфон, англійскія Харлеч і Стоксей, іспанскі Кока, нямецкі Вартбург.

...А раптам два-тры стагоддзі назад тут жыла ключніца?! Пабразваючы меднымі ключамі, зачыняла дубовыя дзверы каморы, спускалася ў камяніцы, важна абыходзіла пакоі-пеналы слуг. Вярталася, высвечваючы мітуслівым агеньчыкам лампадкі абразы ў цаглянай нішы сцяны.

Цяпер свежаатынкаваную бялюткасць каморкі прачарціла электраправодка, нішы запоўнілі самаробнымі паліцамі з кнігамі. Пакойчык аблюбавалі сучасныя жыхары — спецыялісты Рэспубліканскіх спецыяльных навукова-вытворчых рэстаўрацыйных майстэрняў. Разам з карэліцкімі будаўнікамі (улетку тут ахвотна працуюць і студэнты-гісторыкі з Гродзенскага ўніверсітэта) яны аднаўляюць пяць стагоддзяў назад узведзены Мірскі замак.

Уявіце сабе амаль квадрат з мураваных сценаў, па кутах якога глядзяць у неба чатыры пяціпаверховыя, вышыняй да 27 метраў, чырвоныя вежы на моцным фундаменце з валуноў у вапнавым раствору. І такі сплаў ідзе ўглыб зямлі пад двухметровай таўшчыні сценамі на метр, пад вежамі — на пяць метраў. Пасярэдзіне заходняй сцяны — цэнтральная шасціпаверховая вежа з галоўнай брамай. Перад ёй размяшчаўся калісці пад'ёмны мост, унутры — вароты і жалезныя краты (герса). На другім ярусе — капліца, у падземеллі — турма. Напэўна, «ахілесавымі пятамі» замак былі не абароненыя ракой поўдзень і ўсход, адкуль маглі напаўсці ворагі. Гэтыя бакі адпаведна ваенізаваліся: на паўднёвых вежах зрабілі машыкулі — наклонныя дзіркі для кідання камянёў і смалы. У ніжнім ярусе паўднё-

вай і ўсходняй сценаў захаваліся байніцы для гармат. Абагравалі замак каміны і печы, на чарапічную страху выходзіла 20 комінаў. Замак акружаў арыгінальны парк, закладзены яшчэ ў XVII стагоддзі, які праз два стагоддзі быў расшыраны і папоўнены экзатычнымі дрэвамі.

У суправаджэнні добраахвотнага гіда — бригадзіра будаўнікоў Уладзіміра Шуліцкага аглядаем замак. У паўцёмных залах чарнеюць каміны-дымаходы, у адным пакоі з-пад пылу стагоддзяў праглядае мазайная падлога. Праз вузкі праход-амбразуру выбіраемся на паўднёвую сцяну, дзе ў разгары рэстаўрацыйнай работы.

— Аднаўляем баявую галерэю, — паказвае Уладзімір Шуліцкі свежы мур з чырвонай, полай унутры цэгля. — Спецыяльна ў Прыбалтыцы такую для нас вырабляюць. Паставім агароджу з дубовых разных бялясін: у замку майстэрню па іх выточванні абсталявалі. Ва ўсходнім палацы вядуцца агульнабудаўнічыя работы.

Узнятая над вежамі страла крана пацвярджае яго словы. Панарама ўнізе — захапляючая. Плывуць за гарызонт мірскія ваколіцы, выдзяляецца італьянскі арнамент парку.

У двары — смалістыя дошкі, вакол мураваных фундаментаў пясчаныя курганы. Апошнія — справа рук археолагаў на чале з кандыдатам гістарычных навук Алегам Трусавым. Навукоўцы знайшлі тут цікавыя рэчы: шклянныя чарапкі старадаўніх келіхаў, посуд, шматкі вядомых залататканых слукцік паясоў.

— Хочаце зірнуць, як будзе выглядаць замак пасля рэстаўрацыі? — спытаў прараб майстэрня Міхаіл Рашатко.

Успыхнула аптычнае вока праектара, і на белай сцяне — пяць слайдавых, накрытых цюбейкамі-шатрамі вержаў. Чырвона-белая, строгай готыкі Цэнтральная вежа, сцены іншых, пабудаваныя ў XVII—XVIII стагоддзях, пафарбаваныя охрай. Перабудовы пачатку цяперашняга стагоддзя выдзелены умбрай (шэра-зялёным колерам). Наступны кадр — унутранае ўбранне замка: на ма-

сіўных ланцугах жырандолі, старажытных узораў дываны, рэдкіх рамэстваў майстэрні, партрэтная зала.

Я не фантазірую. Такім Мірскі замак павінен стаць у перспектыве, аб чым дакументальна сведчыць унушальны том пад назвай «Заданне на выкананне навукова-даследчых і праектна-даследчых работ з мэтай рэстаўрацыі, прыстасавання і добраўпарадкавання... помніка архітэктуры XV—XVII стагоддзяў — замка ў гарадскім пасёлку Мір». У старажытным гмаху намечана стварыць залы і сховішча музеяў — рэстаўрацыі Мірскага замка і палацава-замкавага быту, канферэнц-залу на 250 месцаў, спецыялізаваную бібліятэку-архіў, партрэтную галерэю з твораў жывапісу беларускіх майстроў. Усходні палац, сцены і вежы будучы рэстаўраваны ў стылі готыкі, барока і рэнэсанса XVI—XVII і пачатку XX стагоддзяў. Памогучь аднаўленню Інвентарныя вопісы 1778 года і фатаграфіі замка 1937 года.

На ўцалелым каля паўднёвай сцяны фундаменце плануецца будаўніцтва кафэ, дзе можна будзе пакаштаваць стравы беларускай кухні XVI стагоддзя. А ў краме набыць сувеніры, зробленыя мясцовымі майстрамі. На аднаўленне замка дзяржава выдаткавала дзевяць мільёнаў рублёў. Для паскарэння рэстаўрацыі па суседству з ім будзеца мастацкае прафесійна-тэхнічнае вучылішча народных рамэстваў. Усходні палац і павінен стаць апартаментамі будучых чырванадрэўшчыкаў, майстроў ручнога роспісу тканін, спецыялістаў па альфрэйных работах (роспіс фрэсак), ювеліраў, бутафораў. У спецыяльна абсталяваных майстэрнях вырабляць стылізаваную пад даўніну мэблю, габелены, распішуць фрэскі, адгранаць камені, паклапоцяцца аб замкавым парку. Частка гэтых рэчаў паступова папоўніць інтэр'ер рэстаўрыраванага замка, будзе прадавацца ў якасці арыгінальных (хто ж адмовіцца купіць?) сувеніраў.

Людміла СЯЛІЦКАЯ.

ЗАКОНЧЫЎСЯ розыгрыш Кубка свету па лыжах.

Упершыню за ўсю гісторыю спаборніцтваў беларуская спартсменка Тамара Маркашанская па выніках усіх этапаў увайшла ў дзесятку мацнейшых.

ЗАВЯРШЫЎСЯ першы фінальны тур чэмпіянату СССР па гандболу.

Турнірную табліцу ўзначалілі армейцы Масквы. Усяго два ачкі ўступаюць

ім мінскія аднаклубнікі. У АЛІМА-АЦЕ завяршыліся спаборніцтвы на Кубак СССР па стэндавай стральбе.

Пасняхова на іх выступіў Віктар Кузьмін са зборнай Беларусі. Ён заняў першае месца сярод юніёраў.

У канцы сакавіка па начах ртутны слупок апускаўся да мінус 15—18 градусаў. Рэкі і азёры ўсё яшчэ былі скаваны лёдам. У выхадныя дні на вадасховішчах рэспублікі збіраліся сотні аматараў падлёднага лову рыбы. НА ЗДЫМКУ: работнікі Беларускага аўтазавада М. ЗЯНЬКЕВІЧ і В. ВЯРБІЦКІ задаволены ўловам.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 571

Гумар

Альсена спыніў паліцэйскі і старанна абследаваў яго машыну.

— Гэтую разваліну я б нават не рызыкнуў назваць аўтамабілем, — заключыў ён.

— Выдатна! — узрадаваўся Альсен. — Іменна таму ў мяне і няма вадзіцельскіх правоў!

— Скажы, дарагая, чаму ты робіш фрыкадэлькі рознага памеру?

— Ты ж сам прасіў хоць неяк разнастаіць нашу ежу...

Суддзя абвінавачвае маму:

— Вы сцвярджаеце, што ўдарылі гэтага пана піўным кубкам па галаве, будучы ў непрытомнасці?

— Так, ваша чэсць!
— А чым вы можаце гэта даказаць?

— Дык жа кубак быў поўны.